

RECENZJA

**dorobku naukowo-artystycznego oraz pracy doktorskiej
magistra ADAMA DOMURATA pod tytułem
*Relacja dyrygent - solista w koncercie instrumentalnym oraz spektaklu operowym na
przykładzie Koncertów Fortepianowych Johannes Brahmsa
oraz opery „Suor Angelica” Giacomo Pucciniego*
napisanej pod kierunkiem prof. zw. Jerzego Salwarowskiego
i dra hab. Jakuba Chrenowicza (promotora pomocniczego).**
**Sporządzona została w związku z prowadzonym postępowaniem o nadanie stopnia
naukowego doktora w przewodzie w zakresie sztuki muzycznej
w dyscyplinie artystycznej *dyrygentura*.**

Przewód doktorski magistra Adama Domurat został wszczęty Uchwałą Rady Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Muzyki Kościelnej Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu z dnia 15 marca 2017 roku.

Do oceny została przedstawiona praca obejmująca:

- dzieło artystyczne w formie zapisu elektronicznego:
 - o płyty - DVD nr 1 oraz CD nr 1, 2 - zawierające nagranie pierwszej części koncertu w ramach przewodu doktorskiego (Johannes Brahms - Koncert fortepianowy d-moll op.15 i Koncert fortepianowy B-dur op. 83), który odbył się w dniu 5 i 8 kwietnia 2017 roku w Sali Koncertowej Aula Nova Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu,
 - o płyta DVD nr 2 oraz CD nr 3 - zawierające nagranie drugiej części koncertu w ramach przewodu doktorskiego (opera Giacomo Pucciniego „Suor Angelica”), który odbył się 7 kwietnia 2017 roku w Teatrze Polskim w Poznaniu

- opis dzieła artystycznego - praca doktorska pod tytułem *Relacja dyrygent - solista w koncercie instrumentalnym oraz spektaklu operowym na przykładzie Koncertów Fortepianowych Johanna Brahmsa oraz opery „Suor Angelica” Giacomo Pucciniego.*
- oraz wymagana przepisami dokumentacja do wszczęcia przewodu doktorskiego.

Dokumentacja do wszczęcia przewodu doktorskiego (w jednym obszernym tomie podzielonym na trzy części) zawiera:

CZĘŚĆ PIERWSZA

- wniosek Doktoranta o wszczęcie postępowania,
- uwierzytelnione odpisy dyplomów ukończenia studiów wyższych,
- kwestionariusz osobowy,
- uwierzytelnioną kserokopię dowodu osobistego,
- propozycję tytułu rozprawy doktorskiej, koncepcję pracy doktorskiej oraz proponowane dzieło artystyczne,
- wykaz posiadanych nagród i wyróżnień uzyskanych za działalność twórczą i artystyczną,

CZĘŚĆ DRUGA

- opis dorobku twórczego i artystycznego, informacja o popularyzacji nauki (sztuki)
 - o I krótki życiorys artystyczny (niestety w przesłanym egzemplarzu niekompletny!)
 - o II chronologiczny wykaz ,działalności koncertowej
 - o III nagrania studyjne
 - o IV dyskografia
 - o V publikacje
 - o VI wykonania kompozycji
 - o VII udział w konkursach i kursach muzycznych

CZĘŚĆ TRZECIA

- zapis dzieł i dokumentacja ich publicznej prezentacji (kserokopie programów, afiszy, dokonań artystycznych, recenzji, twórczych opracowań dzieł artystycznych ułożonych tematycznie i chronologicznie)

PODSTAWOWE DANE O KANDYDACIE

Magister Adam Aleksander DOMURAT urodził się 25 stycznia 1991 roku w Poznaniu.

Wykształcenie:

- magister sztuki /dyplom w 2015 roku Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu/ - studia wyższe licencjackie i magisterskie na kierunku *instrumentalistyka* specjalność *fortepian* z wynikiem *bardzo dobry* z wyróżnieniem w klasie fortepianu prof. Alicji Kledzik,
- magister sztuki /dyplom w 2015 roku Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu/ - studia wyższe licencjackie i magisterskie na kierunku *dyrygentura* specjalność *dyrygentura symfoniczna i operowa* z wynikiem *bardzo dobry* z wyróżnieniem w klasie fortepianu prof. Jerzego Salwarowskiego.

Zatrudnienie:

- od 2015 roku asystent na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu w klasie dra hab. Krzesimira Dębskiego,
- od 2016 roku kierownik muzyczny oraz dyrygent *Orkiestry Antraktowej* w Teatrze Polskim w Poznaniu,
- fundator, wiceprezes fundacji „CoOperate Art” oraz dyrektor artystyczny i dyrygent działającej przy fundacji *Orkiestry CoOperate*.

Jest laureatem konkursów pianistycznych (m.in. Concorso Internazionale „Città di Maccagno” 2008 - III nagroda) oraz dyrygenckich (I Ogólnopolski Konkurs Studentów Dyrygentury im. A. Kopycińskiego, Wrocław 2013 - III nagroda i Nagroda Akademickiej Orkiestry Kameralnej i Akademickiej Orkiestry Symfonicznej Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu; półfinalista VI Ogólnopolskiego Konkursu Młodych Dyrygentów im. W. Lutosławskiego Białystok 2016). W roku akademickim 2013/2014 i 2014/2015 otrzymał stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia.

Prowadzi aktywną, bogatą działalność artystyczną z Orkiestrą CoOperate, której jest jednym z założycieli, dyrygentem i dyrektorem artystycznym.

Poza orkiestrą CoOperate współpracował m.in. z orkiestrami Filharmonii Szczecińskiej, Sudeckiej, Opolskiej, Zielonogórskiej, Poznańskiej, Baltic Neopolis

Orchestra, Orkiestrą Antraktową Teatru Polskiego w Poznaniu, Orkiestrą Gliwickiego Teatru Muzycznego.

Przesłana do oceny dokumentacja jest niestety niekompletna - opis dorobku twórczego i artystycznego, informacja o popularyzacji nauki (sztuki) urywa się na pierwszej stronie życiorysu artystycznego na słowach „Został dwukrotnym stypendystą Ministra Edukacji (?) i Szkolnictwa Wyższego za działalność...”.

PODSUMOWANIE

Po zapoznaniu się z działalnością artystyczną w połączeniu z organizacyjną magistra Adama Domurata stwierdzam, że zasługuje ona na uznanie.

DZIEŁO ARTYSTYCZNE

Dzieło artystyczne - koncerty odbyły się w dniach **5 i 8 kwietnia 2017** roku w Sali Koncertowej *Aula Nova* Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu (podczas zorganizowanego w dniach 5-8 kwietnia 2017 przez Wydział Instrumentalny - Katedrę Fortepianu, Organów i Akordeonu *Festiwalu Brahmsa*) oraz **7 kwietnia 2017** w Teatrze Polskim w Poznaniu¹.

Program koncertów:

5 kwietnia 2017 - płyta DVD nr 1 (ścieżka 1) oraz płyta CD nr 1²

Johannes Brahms - I Koncert fortepianowy d-moll op.15 (51'15")

1. Maestoso (23'41")
2. Adagio (13'29")
3. Rondo. Allegro non troppo (13'29")

Wykonawcy:

o Piotr Szychowski - fortepian

¹ W załączniku znajdują się dwie płyty DVD będące nagraniem koncertów oraz trzy płyty CD zawierające w/g słów Doktoranta z Podsumowania „studyjny montaż opery *Suor Angelica*, zrealizowany w Auli Nova Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu, w dniach 2 i 24 kwietnia 2017 r. a także montaż obu Koncertów Fortepianowych Brahmsa, stanowiący zapis koncertu wsparty materiałem zarejestrowanym podczas próby generalnej” - realizacja nagrań - Michał Garstecki

² Wielkim utrudnieniem w pracy recenzenta są różnice w podziałach na ścieżki pomiędzy płytami DVD i CD. Kolejne zastrzeżenie budzi zła jakość dźwięku na nagraniu video.

- o CoOperate Orchestra
- o Adam Domurat - dyrygent

7 kwietnia 2017 - płyta DVD nr 2 (oraz płyta CD nr 3)³

Giacomo Puccini „Suor Angelica”

1. Ave Maria, piena di grazia (3'20")
2. Sorelle in umilta, marcaste alla quindena (2'22")
3. Ed or, sorella in gioia (3'24")
4. O sorelle in pio lavoro (3'35")
5. Ho un desiderio anch'io (3'57")
6. Laudata Maria! E sempre sia! (4'19")
7. Suor Angelica! Madre, Madre parlate (3'24")
8. Il Principe Gualtiero vostro padre (5'16")
9. Nel silenzio di quei raccoglimenti (1'58")
10. Tutto ho offerto alla Vergine (5'05")
11. Senza Mamma, o bimbo, tu sei morto (4'43")
12. Sorella, o buona sorella (2'38")
13. La grazia e discesa dal cielo (4'44")
14. Ah, son dannata! (4'26")

Wykonawcy:

Suor Angelica - Anna Malesza (sopran)

La Zia Principessa - Julia Mech (alt)

La Badessa - Marta Kmiecik (mezzosopran)

La Suora Zelatrice - Katarzyna Glamowska (mezzosopran)

La Maestra della Novizie - Alicja Żurawska (mezzosopran)

Suor Genovieffa - Marzena Frankowska (sopran)

Suor Osmina - Ewelina Osowska (sopran)

Suor Dolcina - Eliza Kierepka (sopran)

La Suora Infermiera - Aleksandra Wojciechowska (mezzosopran)

Le Cercatrici - Katarzyna Jabłońska, Małgorzata Wiśniewska (dwa sopran)

Le Novizie - Malwina Konieczka, Aleksandra Pokora (mezzosopran, sopran)

³ Wielkim utrudnieniem w pracy recenzenta są różnice w podziale na ścieżki: płyta CD - 14 ścieżek; płyta DVD 8 ścieżek.

Le Converse - Antonina Kiepuszewska, Anna Alexandrowicz (sopran mezzosopran)

Coro di Suore / Coro - studenci Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu

- o Orkiestra Antraktowa Teatru Polskiego w Poznaniu
- o CoOperate Orchestra
- o Adam Domurat - dyrygent

8 kwietnia 2017 - płyta DVD nr 1 (ścieżka 2) oraz płyta CD nr 2

Johannes Brahms - I Koncert fortepianowy B-dur op.83 (50'56")

1. Allegro non troppo (18'37")
2. Allegro appassionato (9'59")
3. Andante (12'51")
4. Allegretto grazioso (9'24")

Wykonawcy:

- o Przemysław Witek - fortepian
- o CoOperate Orchestra
- o Adam Domurat - dyrygent

Dzieło artystyczne w ramach przewodu doktorskiego magistra Adam Domurata to trzy wspaniałe koncerty. Pierwszy i trzeci (będące prezentacją obu koncertów fortepianowych Johannesa Brahmsa) odbyły się w *Auli Nova Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu*. Były to: koncert inauguracyjny i finałowy *Festiwalu Brahmsa* zorganizowanego przez Fundację Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu i Wydział Instrumentalny - Katedrę Fortepianu, Organów i Akordeonu Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu.

Jestem pełen podziwu i uznania dla organizatorów *Festiwalu Brahmsa*. Byłem obecny na dwóch z czterech wieczorów, które oprócz prezentacji w ramach przewodu doktorskiego zawierały w pierwszych częściach wspaniałe kreacje muzyki kameralnej Brahmsa.

5 kwietnia zabrzmiała Sonata Es-dur na fortepian i klarnet/altówkę op. 120 nr 2 (solista - Lech Bałaban) oraz *Zwei Gesänge* na alt, altówkę i fortepian op.91 *Geistliche Sehnsucht (In goldnen Abendschein)* i *Geistliches Wiegenlied (Die ihr schwebet)* - (soliści: Iwona Hossa, Lech Bałaban) przy fortepianie Krzysztof Sowiński.

8 kwietnia w pierwszej części koncertu finałowego: Weronika Janik - skrzypce, Joanna Błaszczyk - wiolonczela, Marek Mazur - fortepian wykonali I Trio fortepianowe H-dur op. 8, a Aleksandra Pokora - sopran i Alicja Tarczykowska - fortepian zaprezentowały pieśni: *Dein blaues Auge* op. 59 nr 8 *Junge Lieder I* (*Meine Liebe ist grün*) op. 63 nr 5 oraz *Vergebliches Ständchen* (*Guten Abend, mein Schatz*) op. 84 nr 4.

CoOperate Orchestra, o której można było przeczytać w programie: „jesteśmy młodym zespołem, który samodzielnie założyliśmy i tworzymy niezmiennie od 2012 roku. Zagraliśmy do tej pory dla poznańskiej publiczności około 30 koncertów, w tym 18 Charytatywnych Koncertów Muzyki Filmowej. Gramy na stałe pod batutą Adama Domurata. W repertuarze posiadamy blisko 40 utworów muzyki klasycznej od baroku po muzykę najnowszą i ponad 60 utworów muzyki filmowej ze ścieżek dźwiękowych z najpopularniejszych filmów m.in. Gwiezdne Wojny, Harry Potter, Indiana Jones, Shrek, Patriota, Władca Pierścieni oraz Piraci z Karaibów. W CoOperate Art kochamy sztukę, w szczególności muzykę. Wierzymy, że warto grać, śpiewać i słuchać, że należy pokazywać, co w świecie muzycznym najlepsze i że Wy też zaczniecie w to wierzyć! Swoimi działaniami postaramy się rozkochać w muzyce jak najwięcej osób, dopieszczać gusta doświadczonych melomanów, pomagać artystom znaleźć swoją drogę i dawać im szansę na zdobycie nowych doświadczeń. Staramy się też wspomagać odrobinę innych współpracując z organizacjami charytatywnymi takimi jak Sanctuary for Kids, czy poznańskim Hospicjum Palium. Naszym flagowym projektem jest CoOperate Orchestra, która od tej pory zawsze na najwyższym poziomie i niepowtarzalną pasją oraz energią oczarowywała serca melomanów zarówno w Polsce jak i za granicą!” Te słowa w pełni potwierdziły się podczas obu koncertów. Świetni pianiści - Piotr Szychowski (5 kwietnia) Przemysław Witek (8 kwietnia) z wyśmienicie grającą, złożoną przecież z młodych muzyków Orkiestrą z czujnie i muzykalnie partnerującym Dyrygentem zaprezentowali doskonale arcydzieła wśród koncertów fortepianowych - określane jako symfonie z towarzyszeniem fortepianu.

7 kwietnia w Teatrze Polskim w Poznaniu odbyła się premiera opery Giacomo Pucciniego „Suor Angelica”. Niestety nie podano kto był realizatorem premiery (reżyser, scenograf, kostiumy). Informacja „Studenci Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu” jest też bardzo enigmatyczna. Jeśli to była realizacja studencka potrzebna jest informacja kto przygotowywał solistki i z czyich były klas wokalnych. Doktorant w opisie dzieła artystycznego na stronach

112-114 podaje informację: „Posiadając niezbędną wiedzę i znając zarys reżyserskiej interpretacji przedstawienia, dyrygent może przystąpić do cyklu prób muzycznych, który dzieli się zasadniczo na trzy części: korepetycje-próby wokalne [...] polegają na spotkaniach śpiewaków z kierownikiem muzycznym, który przy akompaniamencie fortepianu wprowadza wszystkie założenia muzyczne oraz techniczne (jednak tylko i wyłącznie w warstwę wokalną dzieła). Przygotowuje śpiewaków pod kątem dyrygenckiej techniki, ustawia kwestie agogiczne, objaśnia wykonanie fermat, zwolnień i przyspieszeń, a także pracuje nad proporcją między poszczególnymi głosami, ujednolica artykulację, omawia oddechy, a w niektórych sytuacjach, poprawia warstwę dźwiękową, intonację, technikę wokalną a nawet wymowę i dykcję. Nadrzędną ideą korepetycji jest przygotowanie śpiewaków do prób scenicznych tak, aby uniknąć podczas nich konieczności ingerencji w sprawy natury czysto muzycznej. [...] Większość prób reżyserskich odbywa się przy akompaniamencie pianisty-korepetytora oraz z udziałem dyrygenta.”

W wielu teatrach operowych dla podkreślenia i docenienia roli pianistów-korepetytorów zapraszani są oni do ukłonów podczas premierowego spektaklu. Dziwi zatem brak jakiegokolwiek informacji o tak ważnej osobie przy realizacji spektaklu operowego „Suor Angelica”. Z mojego wieloletniego doświadczenia pracy w Teatrze Wielkim - Operze Narodowej, Operze Bałtyckiej, Operze Krakowskiej wiem, ile jako kierownik muzyczny premier (np. „Madama Butterfly” G. Pucciniego; „Wesele Figara” W. A. Mozarta czy „Kawaler srebrnej róży” R. Straussa), zawdzięczałem pracy pianistów-korepetytorów.

Omawiany spektakl wzbudził mój podziw sprawnością i precyzyjnością a fragmenty z bandami zaskoczyły perfekcyjnością wykonania i doskonałym synchronem. Doskonałe Solistki, połączone dwie orkiestry - Orkiestra Antraktowa Teatru Polskiego w Poznaniu i wcześniej poznana z wykonań utworów Brahmsa CoOperate Orchestra sprawnie i pewnie prowadzeni przez magistra Adama Domurata przedstawili udaną realizację sceniczną - premierowy spektakl pierwszej obsady - 7 kwietnia, utrwaloną na płycie DVD oraz zarejestrowaną na płycie CD wersję studyjną - nagraną 2 i 21 kwietnia 2017 roku w Auli Nova Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu. Zdziwienie budzi otwarcie w nagraniu na płycie CD vide (vi = 7 takt po 58 de = 1 przed 60) oraz inną realizację przez Julię Mech (*La Zia Principessa*) zakończenia odcinka *Nel silenzio di quel raccoglimenti* ostatniej ćwierćnuty w drugim takcie przed 52 (na nagraniu ze spektaklu /płyta DVD/ śpiewa tak jak jest w partyturze - dźwięk h w oktawie małej, na płycie CD /nagranie studyjne/ w oktawie razkreślnej).

Podsumowując omówienie trzech koncertów w ramach przewodu jestem pełen podziwu i uznania dla występujących Solistów, Doktoranta i współzałożonej prowadzonej przez Niego od 2012 roku Orkiestry. Koncerty doktorskie były mistrzowsko wykonane, co potwierdziły wysłuchane przeze mnie, przy sporządzaniu niniejszej recenzji, nagrania audio. Raz jeszcze jednak należy zauważyć różnice w początkach ścieżek pomiędzy płytami CD a DVD, co znacznie utrudniało pracę recenzującego.

OPIS DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Opisem dzieła artystycznego jest praca doktorska pod tytułem: *Relacja dyrygent - solista w koncercie instrumentalnym oraz spektaklu operowym na przykładzie Koncertów Fortepianowych Johanna Brahmsa oraz opery „Suor Angelica” Giacomo Pucciniego*⁴, zawarta na 312 stronach (z czego tekst dysertacji zajmuje 161 stron, na kolejnych 132 stronach zamieszczone zostały przykłady nutowe utworów wykonanych w trakcie koncertu doktorskiego - 39 przykładów dotyczy I Koncertu fortepianowego; 44 - II Koncertu fortepianowego oraz 61 fragmentów z opery Pucciniego), pozostałych 17 stron zajmują wykazy tabel i przykładów, bibliografia - 4 strony: literatura podmiotu - 19 pozycji podzielonych na: partytury, głosy orkiestrowe, libretto, nagrania/ dokumenty dźwiękowe i film/, komentarz słowny; literatura przedmiotu - 5 pozycji; hasła encyklopedyczne - 6 pozycji z *Encyklopedii Muzyki* pod red. A. Chodkowskiego i jedna pozycja internetowa.

Przedstawiona do oceny dysertacja doktorska - opis dzieła artystycznego składa się z dwóch części:

- **część I** - dzieło artystyczne w formie zapisu elektronicznego (płyty CD i płyty DVD z nagraniem koncertów w ramach przewodu doktorskiego). Realizacja nagrań: Michał Garstecki.

- **część II** - opis dzieła artystycznego, składający się (według spisu treści) ze *Wstępu: rola dyrygenta w przygotowaniu koncertu instrumentalnego i spektaklu operowego*; czterech rozdziałów; podsumowania; przykładów nutowych; wykazu

⁴ Doktorant w pracy doktorskiej używa wielkich liter pisząc „Koncert Fortepianowy”

tabel; wykazu przykładów; bibliografii oraz streszczenia w języku polskim i angielskim.

Podział pracy na rozdziały:

Rozdział 1. *Problemy gatunku*

I Koncerty Fortepianowe J. Brahmsa

- 1.1. Kontekst historyczny
- 1.2. Analiza Koncertu Fortepianowego d-moll J. Brahmsa
- 1.3. Analiza Koncertu Fortepianowego B-dur J. Brahmsa

II „Suor Angelica” G. Pucciniego

- 1.4. Kontekst historyczny
- 1.5. Analiza opery „Suor Angelica” G. Pucciniego

Rozdział 2. *Problemy współpracy z solistą*

I Współpraca z solistą instrumentalistą

- 2.1. Sposób doboru temp i ich zmian
- 2.2. Problemy interpretacyjne w odniesieniu do warstwy muzycznej
- 2.3. Problem kameralistyki oraz wpływ elementów pozamuzycznych

II Współpraca z solistą śpiewakiem

- 2.4. Sposób doboru temp i ich zmian
- 2.5. Problemy interpretacyjne w odniesieniu do warstwy muzycznej
- 2.6. Problemy wynikające z akcji scenicznej oraz techniki teatralnej

Rozdział 3. *Problemy metodologii przygotowania dzieła*

I Koncert instrumentalny

- 3.1. Harmonogram prób w zastanych realiach koncertowych
- 3.2. Rola solisty oraz jego udział w próbach

II Spektakl operowy

- 3.1. Harmonogram prób w zastanych realiach teatralnych
- 3.2. Rola śpiewaka oraz jego udział w próbach oraz metodologia

współpracy z reżyserem

Rozdział 4. *Tradycja wykonawcza oraz jej wpływ na interpretację dzieła*

I Koncerty Fortepianowe J. Brahmsa

- 4.1. Analiza wybitnych wykonania Koncertu d-moll

4.2. Analiza wybitnych wykonanń Koncertu B-dur

II „Suor Angelica” G. Pucciniego

4.3. Analiza wybitnych wykonanń opery „Suor Angelica”

4.4. Wpływ tradycji wykonawczej na interpretację dzieła

W **Rozdziale I** Doktorant dokonuje analiz formalnych obu koncertów fortepianowych Brahmsa i opery Pucciniego „Suor Angelica”. Analizy poprzedzone są krótkimi rozważaniami dotyczącymi kontekstu historycznego powstania trzech utworów będących przedmiotem postępowania doktorskiego. Ciekawym elementem są tabele zawierające chronologiczne zestawienie najważniejszych koncertów fortepianowych i utworów koncertowych epoki romantyzmu i neoromantyzmu (od III koncertu fortepianowego L. van Beethovena z roku 1800 do IV koncertu fortepianowego S. Rachmaninowa z roku 1938). Według słów Doktoranta umożliwia to „prześledzenie utworów, które mogły mieć wpływ na finalny kształt Koncertów Brahmsa (a także tych, dla których Koncerty stały się inspiracją)”. Przed analizą Autor umieszcza krótkie informacje o kontekście powstania, podaje daty komponowania i prawykonania, skład orkiestry. Układ formalny koncertów przedstawiony jest w czytelnych tabelach ukazujących poszczególne składowe części z odniesieniem do numerów taktów. Odwołując się do zamieszczonych na zakończenie dysertacji przykładów - fragmentów partytur, Autor (też pianista i kompozytor z wykształcenia) szczegółowo omawia budowę formalną, harmoniczną z odwoływaniem się do zabiegów instrumentacyjnych. Bardzo wysoko oceniam taki sposób analizy jednocześnie zwięzły ale też dokładny!

Rozważania dotyczące konstrukcji kompozycji Pucciniego są analogiczne do wcześniejszego sposobu analizy koncertów. W podrozdziale dotyczącym opery Autor zamieszcza również chronologiczne zestawienie najważniejszych dzieł operowych XIX wieku oraz okresu neoromantyzmu (od „Fidelia” L. van Beethovena z 1805 roku do „Turandot” G. Pucciniego z 1926 roku). Analizę opery „Suor Angelica” Doktorant poprzedził własnym autorskim tłumaczeniem libretta wraz z didaskaliami. Chciałbym bardzo pochwalić taki zabieg. Zawsze opracowując dzieło wokalnie-instrumentalne rozpoczynam od dokładnego zapoznania się z warstwą słowną. Zgadzam się ze stwierdzeniem Autora, że „punktem wyjścia do analizy dzieła operowego powinna być interpretacja libretta”. Jedynym mankamentem jest brak rozróżnienia między tekstem libretta a didaskaliami co utrudnia korzystanie z rewelacyjnego tłumaczenia.

Ułatwieniem w orientacji byłoby również zamieszczanie numerów z partytury. W dalszej części tego podrozdziału Autor dokonuje podziału i analizy struktury formalnej omawianego dzieła. Sprzeciw może budzić jedynie nadużywanie nazwy „aria” dla często kilkunastotaktowych fragmentów solowych. Wszystkie omawiane fragmenty ilustrowane są przykładami partytury zamieszczonymi w zakończeniu dysertacji. Raz jeszcze podkreślam wagę przetłumaczenia przez Doktoranta libretta - bardzo to dobrze świadczy o właściwym sposobie pracy nad dziełem operowym.

Rozdział II według słów Doktoranta „posłuży do egzemplifikacji istoty problemu jakim jest dyrygowanie akompaniamentem. Wprowadzę termin „priorytet decyzyjności” oraz „inicjatywa”, określające decyzyjność w dobieraniu tempa oraz prowadzeniu muzycznej frazy, a następnie dokonam szczegółowej analizy wybranych dzieł z uwzględnieniem zastosowanej terminologii”. W opinii recenzenta rozdział ten jest osią dysertacji. Autor dzieli swoje rozważania na dwie części według kryteriów: współpraca z solistą instrumentalistą oraz współpraca z solistą śpiewakiem. Autor trafnie wymienia podstawowe różnice pomiędzy współpracą dyrygenta z instrumentalistą a współpracą z wokalistą. Rozważa również sytuacje „priorytetu decyzyjności - dyrygent/solista czyli nadanie tempa przez dyrygenta/przejęcia tempa od solisty”. W siedmiu tabelach ukazuje „priorytet decyzyjności” w odniesieniu doboru tempa części oraz jego zmian. W kolejnych (bardziej szczegółowych) tabelach przedstawiony jest „podział inicjatywy” pomiędzy dyrygentem a solistą w poszczególnych fragmentach obu koncertów fortepianowych (z dokładnie podanymi numerami taktów). Podczas obrony będę jednak chciał poznać opinię Doktoranta czy podmiotami decyzyjnym nie powinni być również muzycy - soliści z orkiestry. W rozważaniach cały czas podkreślana jest tylko odpowiedzialność dyrygenta i solisty. W opinii recenzenta odpowiedzialność spoczywa również na grających akompaniament (a raczej partnerujących) muzykach orkiestry (rozważania na ten temat znajdują się dopiero pod koniec podrozdziału we fragmencie 2.3. *Problem kameralistyki oraz wpływ elementów pozamuzycznych*). Ciekawe są refleksje Autora o „doświadczeniu solisty we współpracy z orkiestrą, znajomość dyrygenckiego warsztatu, umiejętność czytania auftaktu i zdolność zastosowania tej umiejętności w odniesieniu do naturalnego opóźnienia orkiestry”.

W podrozdziale „Współpraca z solistą śpiewakiem” w tabeli 15. *Priorytet decyzyjności w operze „Suor Angelica”* poważnym utrudnieniem jest określanie segmentów tylko fragmentami tekstu i oznaczeniami agogicznymi. Prawdopodobnie dla Autora,

świetnie znającego dzieło jest to wystarczające, ale dla każdego czytelnika potrzebne jest podanie chociaż numerów z partytury, jeśli nie stron. Następne tabele są również nie do końca czytelne, tym bardziej, gdy np. w *tabelach 19. 20. 21.* Autor omawia duety, które wcześniej nie był wymieniane jako istotne fragmenty struktury dzieła.

Na stronie 98 Doktorant stwierdza „w przypadku wystawianej przeze mnie scenicznej wersji opery”. Musi to wzbudzić sprzeciw recenzenta przez kilkanaście lat pracującego w teatrach operowych! Nie wolno dyrygentowi kierownikowi muzycznemu spektaklu zapominać o zbiorowej pracy przy realizacji scenicznej. Niezręczność tą może jedynie tłumaczyć skrót myślowy Autora dysertacji, chociaż przy braku informacji o wszystkich realizatorach jest to być może symptomatyczne...

Na uwagę zasługują rozważania Doktoranta o roli i współpracy z reżyserem, jak również znajomość problemów wynikających jak to zostało ujęte w dysertacji z „pracą kurtyną” w operze. Podziwiam trafność spostrzeżeń tym bardziej, że wypowiedzianych przez tak młodego dyrygenta. Ciekaw jestem na jakiej podstawie zostały sformułowane te myśli, gdyż z dokumentacji pracy artystycznej nie wynika doświadczenie w pracy w teatrze operowym. Warte przytoczenia są słowa kończące ten fragment opisu dzieła artystycznego: „... dyrygentura jest sztuką kompromisów, a dobrego dyrygenta można poznać po tym, jak się odnajduje w problematycznej sytuacji, a także czy jest w stanie zainspirować pracujących wokół niego ludzi do tworzenia wspólnej interpretacji dzieła”.

Rozdział III dotyczy problemów metodologii przygotowania dzieła. Kolejny raz pragnę podkreślić trafne uwagi i wnioski pokazujące doświadczenie i dojrzałość Doktoranta. Myślę, że wielu dyrygentów nie charakteryzuje się taką wnikliwością i celnością spostrzeżeń. Wielkie brawa dla Doktoranta.

Rozdział IV jest w opinii recenzenta kontrowersyjną częścią dysertacji. Nie miejsce tutaj dyskutować nad podawaniem chronologicznego zestawienia najważniejszych wybitnych! (w opinii Doktoranta) nagrań koncertów fortepianowych Brahmsa i wybitnych! wykonań opery „Suor Angelica”. Z żalem należy zauważyć jednak brak informacji o świetnym nagraniu I Koncertu fortepianowego d-moll op.15 Johannes Brahmsa dokonany dla Polskich Nagrań⁵ przez światowej sławy pianistę - Witolda Małcużyńskiego (ucznia w latach 1936-37 I. J. Paderewskiego - Patrona

⁵ Numer katalogowy XL 0103

Akademii Muzycznej w Poznaniu), Orkiestrę Filharmonii Narodowej pod batutą Stanisława Wisłockiego (profesora tak zasłużonego dla Akademii Muzycznej w Poznaniu).

Doktorant dokonał wyboru „czterech najbardziej charakterystycznych wykonń” i poddał je analizie „pod kątem: doboru tempa oraz przeprowadzenia ich zmian, konsekwencji interpretacyjnej oraz zagadnień natury formalnej, dokładności realizacji założeń muzycznych zawartych w partyturze, współpracy solisty/obsady z dyrygentem”.

W przypadku nagrań opery Pucciniego Autor napisał: „postanowiłem położyć duży nacisk na analizę dwóch najważniejszych arii, a więc „Senza Mamma” oraz „Nel silenzio”. W celu zwiększenia zakresu niniejszej analizy, selekcji przykładów dokonałem kierując się różnymi tendencjami wykonawczymi na przestrzeni lat, a także wybierając wykonania z różnych ośrodków muzycznych”.

Tabele 2. 4. 6. zawierają zestawienie kwestii agogicznych analizowanych wykonń porównujące poszczególne fragmenty w czterech wybranych „wybitnych” wykonaniach. Doktorant prawdopodobnie z dużym nakładem sił pomierzył tempa. W I Koncercie: **tempo główne I cz. /zakres pomiędzy 53 a 65 bpm/; tempo II tematu I cz. /40 pół. - 85 ćwierć. bpm/; tempo główne II cz. /45 - 50 bpm/; tempo główne III cz. /85 - 120 bpm/; tempo meno mosso III cz. /60 - 93 bpm/; tempo piu animato III cz. /85 - 125 bpm/.** W II Koncercie: (**tempo I cz. /90 - 100 bpm/; tempo II. cz. /70 - 85 bpm/; tempo largamente II cz. /50 - 75 bpm/; tempo III cz. /53 - 65 bpm/; tempo piu adagio III cz. /40 - 47 bpm/; tempo IV cz. /100 - 105 bpm/; tempo un poco piu presto IV cz. /135 - 150 bpm/.** W nagraniach opery: **25 fragmentów...** Pytanie budzi fakt dlaczego nie zostały zmierzone i podane w tabelach jako piąta interpretacja, tempa z wykonń dzieła artystycznego pod batutą Doktoranta???

W podsumowaniu Autor napisał: „Analiza nagrań [...] pozwoliła na pełne zobrazowanie tradycji wykonawczej wybranych dzieł, co z kolei przyczyniło się do powstania kompletnej interpretacji.” W podrozdziale 4.4. znajdują się ważne słowa: „ [...] musiałem zmierzyć się ze spuścizną ponad stuletniej praktyki wykonawczej wszystkich trzech arcydzieł muzyki orkiestrowej, konstytuując autorską interpretację dzieła, a także konfrontując ją z ideami współwykonawców. Podczas tego procesu najwięcej uwagi poświęciłem kwestiom agogicznym, ponieważ stanowią one decydujący aspekt poprawnego wykonania każdego akompaniamentu, umożliwiając synchronizację z solistą, a także rozstrzygając o konstrukcji formy dzieła muzycznego. Bardzo istotnym elementem są także wszystkie zagadnienia związane z dynamiką, która zapewnia odpowiednią czytelność faktury utworu, a w połączeniu

z konsekwentnie zrealizowaną agogiką, składają się na wielopłaszczyznowe zagadnienie związane z muzyczną frazą, czyli istotą każdego dzieła muzycznego. Najtrudniejszą, a zarazem najbardziej twórczą pracą dyrygenta, jest moment dokonywania wyboru tendencji wykonawczej, której należy się podporządkować. Bez wyjątku zawsze nadrzędny argument powinien stanowić zapis kompozytora, a głównym celem dyrygenta jego jak najdokładniejsza realizacja [...] Zawsze jednak pozostaje ogromna ilość wątpliwości i nieдомówień, na które odpowiedzi udzielić powinna analiza nagrań. Przeniesienie zastosowanych w nich zabiegów interpretacyjnych jest zawsze kwestią indywidualną i w dużej mierze zależy od preferencji wykonawców. Najistotniejszym związanym z tym przedmiotem zagadnieniem jest zachowanie zgodności z zapisem nutowym oraz konsekwencja formalna." Słowa te świadczą o wielkiej dojrzałości i doświadczeniu zawodowym Doktoranta.

KONKLUZJA

Biorąc pod uwagę bogaty ⁿⁱ ~~1515~~ dorobek artystyczny i organizacyjny oraz przedstawione dzieło - znakomite koncerty o wielkich walorach artystycznych wraz z opisem, powołując się na *Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku* (Dz.U. z 2003 roku nr 65, poz. 595, ze zmianami w Dz.U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365, Dz.U. z 2011 r. nr 84, poz. 1852, Dz.U. z 2015 r. poz. 249, 1767), wnoszę o dopuszczenie magistra ADAMA DOMURATA do dalszego postępowania w przewodzie doktorskim.

Grzegorz A. Wroblewski